

MINDAUGAS RAGAIŠIS

Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarija

ATSIVERTIMAS: EIGA IR VEIKIANTYS ASMENYS

Conversion: The Process and Acting Persons

SUMMARY

Conversion is the gift from God. His grace is calling to conversion and helps to change human lives. This process, however, does not brush away the importance of human efforts. Grace and the person are working together. That is why important external factors for conversion, for example, environmental influence, faith community and the witness of individual members are important. Also important are a person's struggle to find answers to questions about the meaning of life and faith, to accept Christian faith teaching and to approve it heartfully.

SANTRAUKA

Atsivertimas yra Dievo dovana. Malonė kviečia atsiversti ir padeda keisti gyvenimą. Tačiau šis procesas nenubraukia žmogaus indėlio reikšmės. Malonė suponuoja žmogaus pastangas, jo prigimties veikimą. Dėl to atsivertime svarbūs yra ir išoriniai faktoriai, kaip antai aplinkos įtaka, tikinčiųjų bendruomenės ir paskirų jos narių liudijimas bei aktyvus veikimas, taip pat atsiverčiančiojo pastangos surasti atsakymus į iškilusius gyvenimo prasmės klausimus bei tikėjimo mokymo perėmimas ir pritarimas jam širdimi.

IŽANGA

Žodis atsivertimas teologijos mokyme reiškia pokytį, posūkį. Gręždamasis į išganymo istorijoje apsisireiškusį Dievą ir jam pasivedamas žmogus keičia gyvenimo nuostatas, vertybes, elgesio nor-

mas¹. Atsivertimas, anot Jėzaus moky-mo, yra širdį liečiantis apsisprendimas, galiojantis ne tik tam tikram laikui ar tam tikriems sprendimams bei darbams, bet be jokių išlygų jis apima visą žmogų

RAKTAŽODŽIAI: atsivertimas, krikščioniškas tikėjimas, krikščioniškas gyvenimas.

KEY WORDS: Conversion, Christian Faith, Christian life.

bei jo gyvenimą. Žengęs šį žingsnį, turi visiškai priklausyti Dievui, į jį orientuoti savo gyvenimą². Čia galioja principas arba..., arba... ir nėra vidurio kelio galimybės, „niekas negali tarnauti dviem šeiminkams“ (Mt 6, 24). Būtina palikti senąjį gyvenimo kelią ir išpareigoti sekti Jėzumi mokinių bendruomenėje. Iš esmės atsivertimas yra malonė – Dievo dovana. Tik pats Dievas gali perkeisti žmogaus širdį ir įvykdyti tokio masto pokytį. Tai nedviprasmiškai liudija biblinė³ bei Bažnyčios⁴ tikėjimo tradicija. Antra vertus, malonės veikimas neužgožia ir nepaneigia laisvos valios apsisprendimo bei žmogaus veikimo. Kaip skelbia plačiai žinoma teologinė aksioma, „gratia supponit naturam“ (liet. „malonė supponuoja prigimtį“), malonės veikimas nėra priešingas žmogaus prigimčiai, nes malonė kaip Dievo išganingas, asmenišką kreipimasis supponuoja asmeniškumu apdovanoto partnerio egzistavimą. Žmogus, kaip dvasinėmis galiomis apdovanojama būtybė, savo prigimtimi yra pajėgus priimti Dievo malonę, laisvai atsiliepti į jos pašventinantį ir išstobulinantį veikimą. Malonė kaip asmenišką santykis neužgožia žmogaus prigimties, bet ja remiasi, t. y. Kristuje atnaujintą gyvenimą kuria ant prigimties pamatų⁵. Taigi atitinkamai apie atsivertimą galime kalbėti tiek dieviškosios malonės veikimo aspektu, tiek išėjus tašku pasirinkę žmogaus pastangas bendradarbiauti su malone, užtikrinti jos veikimui tinkamas sąlygas. Šiame straipsnyje daugiau koncentruosimės ties žmogiškojo faktoriaus vaidmeniu. Formuluojuant konkrečiau, bandysime panagrinėti, kiek ir kaip įmanoma atsivertimo procesą paveikti iš

šalies. Apie atsivertimą čia kalbėsime siaurąja prasme, t. y. kaip naują tikėjimo apsisprendimą ar kaip nutrūkusio arba nusilpusio tikėjimo ryšio atnaujinimą, o tai šiandien ypač aktualu svarstymų apie naująją evangelizaciją fone. Atitinkamai nuošaly paliksime tuos atvejus, kai atsivertimu išreiškiamas ir sustiprinamas tikėjimo apsisprendimas stengiantis kasdienybėje tikėjimo mokymą atitikti gyvenimu ar gauti naują pradžią kovai su nuodėme galesčiu ir išpažintimi.

Į atsivertimo eigą bei čia veikiančius asmenis nuodugniau pažvelgti gali padėti sociologijos bei psichologijos mokslų atlikti tyrinėjimai. Daugiausia jie koncentruojasi ties atsivertimo kaip naujo tikėjimo apsisprendimo arba, tiksliau formuluojant, konversijos (lot. *conversio*) nagrinėjimu. Pasiremsime amerikiečių mokslininkų Johno Loflando ir Rodney Stark išplėtotu modeliu⁶, pasak kurio konversija yra procesas, apimantis septynias pakopas. Žinoma, tuo nepaneigiama staigios konversijos galimybė, vis dėlto, kaip rodo patirtis, dažniausiai tai įvyksta ne iš karto, bet pamažu, veikiant daugybei tarpusavyje susipynusių asmeninio, socialinio ir religinio pobūdžio jėgų⁷. Minėtas modelis konversijos aiškinimui naudojamas ir naujesniuose tyrinėjimuose⁸. Taigi dabar aptarsime pasikiras konversijos pakopas. Tai darysime bendru socialinių mokslų požiūriu. Po to mokymą apie konversijos proceso pakopas susiesime su krikščioniškąja atsivertimo samprata ir panagrinėsime, kokią pagalbą atsiverčiančiam asmeniui čia gali suteikti bažnytinė bendruomenė ir pavieniai tikintieji.

KONVERSIJOS PAKOPOS SOCIALINIŲ MOKSLŲ POŽIŪRIU⁹

I. Kontekstas. Kontekstu čia suprantama visa socialinė, kultūrinė, religinė ir asmeninė aplinka. Skiriama makro ir mikro kontekstas. Makro kontekstas apima kultūrinę ir socialinę aplinką platesniaja prasme. Jis lemia pavienio žmogaus gyvenimo sąlygas ir gali išplėsti ar apriboti šio pasirinkimo galimybes. Nuo žmogaus padėties jo aplinkoje priklauso, ar šis jaučiasi patenkintas, ar ne, atitinkamai paskatina siekti pokyčių ir ieškoti naujų galimybių. Mikro kontekstas yra tiesioginis šeimos, etinės priklausomybės, religinės bendruomenės ir artimos kaimynystės pasaulis. Ir šios mažesnės grupės yra reikšmingos konversijoje, nes lemia tapatumo formavimąsi bei skatina priklausymo bendruomenei jausmą. Šioje vietoje reikia pasakyti, kad santykis tarp mikro kontekstą sudarančių grupių ir makro konteksto gali būti įvairus. Kai kurios grupės pripažįsta ir skatina didį kontekstą, o kitos jį atmeta ar net siekia keisti. Mikro kontekstas sąmoningai ar ne gali blokuoti makro konteksto įtaką. Pavyzdžiui, religinės grupės įtaka gali skatinti atsiriboti nuo platesnio pasaulio. Bet kokių atveju, moksliskai nagrinėjant konversiją, kontekstui priskiriamas svarbus vaidmuo, nes neįmanoma kalbėti apie žmogaus pokyčius atsietai nuo jo gyvenimo konteksto¹⁰.

II. Krizė. Dauguma tyrinėtojų sutinka, kad pirma konversijos visada eina įprasto gyvenimo krizė ar dezorientacija. Tai gali būti religinė, politinė, psichologinė, kultūrinė krizė ar gyvenimo situacija, atverianti žmogui naujas pasirinkimo galimybes. Krizės metu nusilpsta iki tol do-

minavusių mitų, ritualų, simbolių, tikslų ir normų veikimas, ir tai galioja tiek individualiajai, tiek kultūrinei sričiai¹¹. Tai, viena vertus, sukelia gyvenimo dezorientaciją. Antra vertus, skatina atsinaujinimą (pokyčius): kartu su naujų mitų, ritualų ir simbolių atradimu, su žmogaus pokyčiais atsiveria ir naujos galimybės¹².

Psichologijoje aptinkama įvairių požiūrių, kurie įvardija krizę sukeliančias priežastis. Literatūroje, kurioje svarstomas šis klausimas psichoanalizės požiūriu, pabrėžiama, jog krizės prielaida yra ją išgyvenančių asmenų pažeistumas ir sukrėtimas. Konversijos procesas čia skatinamas trūkumo, taigi sukeliamas baimės, vienatvės ir dvejočių. Konversija čia atitinkamai suprantama kaip prisitakymo mechanizmas, kuris padeda spręsti psichologinius konfliktus.

Humanistinės / socialinės psichologijos tyrinėjimuose šis klausimas svarstomas iš kitos perspektyvos. Čia pabrėžiama, kad siekis save realizuoti gali veikti stipriai kaip ir trūkumo patyrimas. Kai kurie žmonės patys ieško dvasinių patirčių; jie stengiasi nuolat augti, mokytis, deda pastangas toliau tobulėti ir bręsti. Dėl to pokyčiai jų gyvenime negali būti įvardyti tik kaip tikėjimo skelbimo pastangų rezultatas. Jie patys aktyviai ieško naujų galimybių paskatų, idėjų, siekia gilesnio savęs įgyvendinimo.

Psichoanalizė, kadangi jos tyrinėjimų objektas yra klinikiniai atvejai, taigi „dvasiškai sergantis žmogus“, pirminės konversijos priežastis įvardija kaip dvasinių problemų sprendimo paiešką. Humanistinės psichologijos atstovai prieš

akis turi iš esmės psichiškai sveiką žmogų, dėl to ir konversijoje mato visų prima intelektualinių, dvasinių pokyčių bei augimo siekį¹³.

III. Ieškojimas. Ieškojimas yra procesas, kai asmuo siekia išpildyti savo gyvenimo prasmę bei tikslą. Ypač neįprastose bei krizinėse situacijose ieškojimas labai suintensyvėja. Ieškoma priemonių asmeniškai augti bei tobulėti, kad būtų užpildyta atsivėrusi „vidinė tuštuma“. Dėl klausimo, kiek aktyviai pavienis asmuo dalyvauja šioje paieškoje, nuomonės išsiskiria.

Klasikinė religijos psichologija konversiją laiko pasyviu procesu. Šis pasyvumas gali būti tarpasmeninis, išorinis ar vidinis. Pasak šio požiūrio, konversija įvyksta arba per Dievo įsikišimą, arba per atitinkamus asmenis, kurie, pasinaudami konvertito gyvenimo krize, įtikina šį įsitraukti į religinę bendruomenę. Konvertitas šiame procese dalyvauja tik atsiliepdamas į stiprų pasąmoninį poreikį, kurio jis pats nėra pajėgus kontroliuoti. Naujesniuose religinės sociologijos svarstymuose tokia konversijos samprata įvardijama kaip nepakankama. Nors ir čia pasyvi reakcija į įprasto gyvenimo krizę nėra visai paneigiama, bet kartu nurodoma, kad konversijos metu naujų, gilesnių dvasinių patirčių bei gyvenimo pokyčių ne tik ilgimasi, bet ir aktyviai ieškoma. Taigi reakcija į įprasto gyvenimo krizę čia gali būti labai įvairi: nuo visiško pasyvumo iki sąmoningo, tiesioginio aktyvumo¹⁴.

IV. Susitikimas. Šioje fazėje įvyksta potencialaus konvertito ir jį įtikėti skatinančio asmens ar asmenų, vadinamojo konversijos advokato, susitikimas. Daug faktorių lemia šio susitikimo galutinį

rezultatą, kaip antai, pažiūrų atitikimas bei suderinamumas, amžius, išsilavinimas, lytis, asmeninių savybių panašumas. Susitikimas paliečia ne vien tik potencialaus konvertito emocinius, intelektualinius bei kognityvinius poreikius, bet ir konversijos advokato.

Ankstesnių konversijos tyrinėjimų objektas buvo beveik vien konvertitas. Vis dėlto tarp konversijos advokato ir potencialaus konvertito pastebima neišvengiama ir dinaminė sąveika. Abu turi strategiją, kaip įgyvendinti savus interesus. Tikėjimą priimti skatinantis asmuo siekia išplėtoti įtikinamą skelbimo taktiką, idant taip užtikrintų potencialaus konvertito įsitraukimą į religinę bendruomenę. Lemiamą vaidmenį turintys faktoriai čia yra skelbimo būdas, asmenybės charizmatiškumas, gebėjimas laimėti kitų pasitikėjimą¹⁵. Konvertitas savaip siekia įgyvendinti turimus interesus. Jis reikalauja, kad skelbiamas mokymas jam pateiktų ne vien teoriją, bet ir turėtų ryšį su gyvenimu. Tai įvyksta, kai Evangelija arba krikščioniškojo tikėjimo tiesos skelbiamos taip, kad potencialus konvertitas įtraukiamas į naują prasmės aiškinimo sistemą. Pavyzdžiui, Jėzaus mirties, palaidojimo ir prisikėlimo metaforos gali būti susietos su konvertito išgyvenamu atsiskyrimu nuo to, kas yra sena, ir taip nurodyta į būtinybę „prisikelti“ naujam gyvenimui. Tokiu būdu gyvenimo istorija įtraukiama į perteikiamą tikėjimo sistemą ir konvertitas pamažu priima grupės istoriją kaip savąją. Kitais žodžiais sakant, asmeninio gyvenimo integracija į teologinę sistemą yra įvykusi, kai konvertitas mokymą ar gyvenimo istoriją susieja su savu gyvenimu. Taip pat religinė simbolika čia

perteikiama susieta su gyvenimo patirtimi. Konvertitui ji iškyla kaip suprantama, prasminga, patraukli ir jis regi galintis ją perimti¹⁶.

Esminis vaidmuo šioje fazėje suteikiamas emociniam konvertito ir tikėjimą perimti skatinančio asmens ryšiui. Nors charizmatinio autoriteto įtaka kai kuriose konversijose yra esminė, pastebima, jog neretai įtakingesni būna draugystės ir giminystės pobūdžio santykiai. Jų reikšmė svarbi ir užmezgant kontaktą su atitinkama grupe (mus dominančiu atveju – su tikinčiųjų bendruomene)¹⁷.

V. Sąveika. Po susitikimo fazės suaktyvėja potencialaus konvertito kontaktai ir bendravimas su grupe. Taip jis susipažįsta su naujos grupės mokymu, gyvenimo būdu, turimais lūkesčiais. Grupė siūlo besidominčiam formalaus ir neformalaus pobūdžio priemonių bei galimybių vis labiau į ją įsitraukti. Šios fazės intensyvumas ir trukmė gali būti labai įvairi. Svarbūs šią fazę lemiantys parametrai yra grupės daroma įtaka bendravimui, įtikinimo proceso pobūdžiui, naujų socialinių santykių atsiradimui, taip pat tai, kiek iš ja besidominčio konvertito reikalaujama atmesti seną gyvenimą ir priimti naują arba abu „pasaulius“ sujungti į viena¹⁸.

Apibūdinant potencialaus konvertito sąveiką su grupės gyvenimo būdu ir tikėjimu psichologinėje perspektyvoje galima išskirti penkis esminius elementus¹⁹. Jie ne tik atskleidžia pokyčių, vykstančių šioje fazėje, pobūdį, bet taip pat iškelia faktorius, kurie čia yra reikšmingi: 1. Toliau tebėra svarbus konvertito ir mokytojo, atitinkamai konversijos vadovo, ryšys. Konvertitui perteikiamas naujas gyvenimo modelis ir padedama jį

perimant. Beveik visose pokyčių sistemose siūloma panašaus pobūdžio pagalba. 2. Esminį vaidmenį konvertitui įtraukti į naujos religijos ar tikėjimo sistemą turi taip pat ir ritualai. Naujame tikėjime ir jo praktikoje jie padeda atsivertėliui išgyventi tiesioginę patirtį. Gyvenimo pokyčiams tai labai reikšminga. Įprastai pirma elgesio pokyčių būna tikėjimo pokyčiai, tačiau gali nutikti ir taip, kad ir pasikeitęs elgesys gali keisti tikėjimo sistemą arba ją patvirtinti. 3. Šiuose pokyčiuose dalyvauja ir juslinės ar kūniškos patirtys. Ar konvertitas pasninkauja, medituoja, ar patiria kokios nors formos juslinį nepriteklių, visada svarbus yra kūno dalyvavimas. 4. Šioje sąsajoje reikia paminėti taip pat mirties ir grįžimo į gyvenimą metaforą. Su tuo, kaip suvokiami pokyčiai, susijęs ir būdas, kaip jie vyksta. Mirties ir grįžimo į gyvenimą metaforos, kurios sutampa su krikščioniškąja Kristaus mirties ir prisikėlimo samprata, gali padėti palikti praeitį ir priimti naują gyvenimą. 5. Kaip paskiausias dalykas čia įvardytinas „kibirkštis“ arba katalizatorius, kaip pokyčių momentas arba punktas, kai išorinė religinė istorija konvertito atžvilgiu įgauna žavesio ir svarbos.

VI. Įsipareigojimas. Šioje fazėje konvertitui iškeliamas reikalavimas aiškiai ir viešai pareikšti savo apsisprendimą perimti naują gyvenimo būdą. Tai įvyksta per asmeninės istorijos rekonstrukciją, išpažinimą, ritualus, priimto apsisprendimo įgyvendinimą. Šiek tiek panagrinėkime kiekvieną iš šių elementų.

Susitikimo fazėje prasidėjęs naujos grupės istorijos perėmimas įsipareigojimo fazėje įgauna dar didesnę mastą: konvertitas dabar leidžiasi į asmeninės

istorijos rekonstravimo procesą. Nors žmogaus gyvenimas gali būti apibūdinamas kaip subtilus asmeninės istorijos reorganizavimo procesas, religinės konversijos atveju iš konvertito aiškiai arba neaiškiai reikalaujama interpretuoti savo gyvenimą pagal naujas metaforas, paveikslus ar istorijas²⁰. Grupėse, kur viešas išpažinimas yra įpareigojantis, asmeninės istorijos rekonstrukcijos reikalaujama dar dramatiškesne forma. Toks išpažinimas čia reiškia daugiau nei paprastą gyvenimo istorijos arba konversijos išgyvenimų atpasakojimą. Tai yra daug kūrybingesnis procesas, kur sava gyvenimo istorija aiškiai susiejama su grupės istorija. Šiuo požiūriu liudyti gyvenimo pokytį reikia persismelkti grupės specifiškumu ir taip pasakoti savo istoriją, kad tai keltų įsitikinimą, jog priklausymas grupei yra legitimus. Po tokio išpažinimo paprastai konvertitas savo patirtį interpretuoja naudodamasis atitinkama istorija ir kitomis perimtomis interpretacinėmis strategijomis.

Taip pat per ritualus išmokstama kažkas naujo ir interpretuojamas gyvenimas. Pavyzdžiui, krikštas yra į patirtį orientuotas procesas, kai senas gyvenimas aiškiai įvardijamas kaip miręs ir deklaruojamas naujo gimimas. Kai kuriose religinėse tradicijose, idant būtų išreikštas perėjimas nuo seno elgesio modelio prie naujo, reikalaujama nešioti specifinius rūbus ar laikytis atitinkamos dietos²¹.

Kitas svarbus įsipareigojimo fazės momentas yra apsisprendimas. Dažnai apsispręsti reiškia intensyvų ir skausmingą darbą su savimi. Nepaisant susižavėjimo Jėzumi Kristumi ir nauja religine bendruomene, konvertitas dar gali

būti įstrigęs sename gyvenime. Buvimas tarp senojo ir naujojo pasaulio gali būti labai skausmingas. Ir atvirkščiai: naujos laisvės, kuri buvo įgyta priėmus naują gyvenimą, patirtis gali atnešti didelį palengvėjimą. Kad konvertitas galėtų pasilikti prie savo apsisprendimo už naują gyvenimą arba jį patvirtintų, jam reikia pagalbos iš išorės. Grupė čia gali jį paremti. Tai vyksta šitaip: grupės gyvenimo būdas padeda pažinti savo gyvenimo situaciją ir įvardyti savo būtį kaip praejusio nusidėjėlio ir dėl šio pažinimo, pasivedus Jėzui Kristui kaip gelbėtoju, gali būti išlaisvinta naujo gyvenimo išpildymui reikalinga energija.

Apsisprendimo procese svarbus ir asmeninių emocinių ryšių intensyvumas. Net atrodo, kad asmens apsisprendimas ilgesniam laikui ištraukti į grupę iš dalies priklauso nuo to, kokį ryšį su ja jis galėjo sukurti. Juo ryšiai intensyvesni, tuo lengviau įsiintegruoti į grupę²².

VII. Pasekmės. Pasekmės priklauso nuo įvykusios konversijos būdo, intensyvumo ir trukmės. Čia svarbūs šie klausimai: kokius gyvenimo aspektus palietė konversija? Kokio masto pokyčiai yra įvykę? Ar konversija aplinkos atžvilgiu veikė izoliuojamai ar sutaukinamai? Vertinant konversijos pasekmes daug priklauso nuo to, iš kokios perspektyvos į jas žvelgiama (taigi, ar žvelgiama iš savos – vidinės, ar svetimos – išorinės perspektyvos)²³. Dauguma mokslininkų laikosi nuomonės, kad konversija yra tęstinis procesas. Nors iniciacijos pokyčiams čia priskiriamas svarbus vaidmuo, iš esmės jie tėra tik pirmi žingsniai ilgame kelyje²⁴, kai konkretus asmuo ir toliau būna priklausomas nuo išorinės pagalbos ir paramos.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Heribertas Vorgrimleris atsivertimu įvardija „kiekvieną religinį ar etinį persiorientavimą, kurį sudaro radikalus ir pamatinis religinis akta, einantis po stipraus religinio išgyvenimo ir susijęs su subjektyviu tikrumu.“ Heribert Vorgrimler, *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2003, p. 72. Taigi kalbant apie atsivertimą krikščioniškąja prasme, tai reiškia, jog jį inicijuoja apsiareiškusio Dievo patyrimas, skatinantis keisti gyvenimo nuostatas ir laikyseną.
- ² Wilhelm Pesch, *Der Ruf zur Entscheidung: Die Bekehrungspredigt des Neuen Testaments*. Leipzig: St. Benno, 1966, S. 43–44.
- ³ Tiek Senajame, tiek Naujajame Testamente aiškiai pabrėžiama, kad atsivertimas įvyksta Dievo veikimo dėka. Savo jėgomis žmogus nepajėgus žengti šio žingsnio. Dievas jį skatina ir kreipia. Tik jis dovanuoja atpirkimą (plg. Oz 2, 16–17; 3, 1–5), atnaujina sandorą (plg. Jer 31, 31–34) bei sukuria naują širdį (plg. Ez 11, 19–20; 36, 26). Jėzaus mokyme ryškiausiai tai parodoma kvietimą atsiverti siejant su reikalavimu būti vaiku (Mt 18, 3: „jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai, neįeisite į dangaus karalystę“). Kaip kasdieniame gyvenime vaikas yra priklausomas nuo suaugusiųjų ir visa, ko reikia, tikisi gauti iš jų, taip ir Jėzaus reikalavimas mokiniams būti kaip vaikai reiškia mokinio laikyseną – tikėtis išganyto ne iš savęs, bet būti atviriems Dievo dovanai. Ši mintis išsakoma taip pat nurodant gyvenimo (plg. Mk 10, 17) bei Karalystės (plg. Mt 25, 34) „paveldą“. Paveldas visuomet gaunamas dovanai, panašiai kaip ir atsivertimas reiškia ryžtą gyventi Dievo dovaną. Pesch, p. 18–19; Georg Fischer ir Knut Backhaus, *Sühne und Versöhnung*. Die neue Echter Bibel: Themen, t. 7. Würzburg: Echter, 2000, S. 47–49; Karl Hermann Schelkle, *Theologie des Neuen Testaments*. Kommentare und Beiträge zum Alten und Neuen Testament, t. 3. Düsseldorf: Patmos, 1970, S. 83.
- ⁴ Bažnyčios mokyme tikėjimo kaip dovanos pobūdis yra pabrėžimas nurodant, kad jis yra Dievo įdiegta antgamtinė dorybė. „Kad tikėjimas pasireikštų, – kaip rašoma Katalikų Bažnyčios katekizme, kur cituojama Vatikano II susirinkimo konstitucijos *Dei Verbum* 5, – reikalinga mus pranokstanti ir padedanti Dievo malonė bei vidinė Šventosios Dvasios pagalba; ta Dvasia sujudina širdį ir nukreipia į Dievą, atveria dvasios akis ir suteikia „visiems džiaugsmingą pritarimą ir tikėjimo tiesą.“ *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2012, n. 153.
- ⁵ Albert Raffelt, Gratia (prae)supponit naturam. *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 4. Walter Kasper et al. (sud.). Freiburg am Breisgau: Herder, 1995, S. 986–988, čia – p. 987.
- ⁶ Minėto modelio pirminis variantas buvo apibūdintas straipsnyje: John Lofland ir Rodney Stark, *Becoming a World-Saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective*. *American Sociological Review* 30, 1965, p. 862–875.
- ⁷ Plg. Lewis R. Rambo, *The Psychology of Conversion*. *Handbook of Religious Conversion*. H. Newton Malony ir Samuel Southard (sud.). Birmingham: Religious Education Press, 1992, p. 159–177, čia – p. 159.
- ⁸ Čia paminėti būtų galima Hubert Knoblauch et al. (sud.), *Religiöse Konversion. Systematische und fallorientierte Studien in soziologischer Perspektive*. Konstanz: UVK, 1998; taip pat H. Newton Malony ir Samuel Southard (sud.). *Handbook of Religious Conversion*. Birmingham: Religious Education Press, 1992.
- ⁹ Aptardami paskiras konversijos pakopas, iš esmės remsimės žinomu amerikiečių psichologu ir šios srities tyrinėtoju Lewisu R. Rambo. Anksčiau minėtame straipsnyje „The Psychology of Conversion“ jis pateikia gerą jų apibūdinimą tiek konvertito, tiek jį palydinčių asmenų pozicijomis. Taip pat jis vartoja patikslintus konversijos pakopų pavadinimus. Be to, psichologinė perspektyva mums yra parankesnė, nes čia daugiau gilinamasi į paskirų asmenų veikimo motyvus bei juos lemiančius veiksnius.
- ¹⁰ Rambo, p. 163s.
- ¹¹ Kitaip sakant, gyvenimo krizę gali sukelti įvairūs sunkumai, netektys, išbandymų sukeltos baimės, vienatvė, dvejonės. Taip pat svarbus čia gali būti ir socialinės įtakos faktorius. Pasikeitus gyvenimo situacijai ar nusilpus kontaktams su iki tol dominavusia socialine grupe, iš naujo iškyla gyvenimo įprasminimo klausimai, atsiranda poreikis ieškoti alternatyvių prasmės aiškinimo sistemų.
- ¹² Rambo, p. 165. Patikslinant reikia pasakyti, kad po dezorientacijos nebūtinai tiesiogiai būna atsinaujinimo pokyčiai. Galimi atvejai, kai dezorien-

tacija užsitęsia ilgesnį laiką ar net gali peraugti į nusivylimo būseną.

¹³ Ten pat, p. 165ss.

¹⁴ Ten pat, p. 167.

¹⁵ Ten pat, p. 169.

¹⁶ Ten pat, p. 170.

¹⁷ Ten pat, p. 171.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Minėtus penkis Sąveikos pakopos elementus išskyrė ir aprašė: Theodore R. Sarbin, Nathan Adler, *Self-Reconstitution Processes: A Preliminary Report. The Psychoanalytic Review* 57, 1970, p. 599–616, cit. iš Rambo, p. 167.

²⁰ Rambo, p. 173.

²¹ Ten pat, p. 174.

²² Ten pat, p. 175.

²³ Konversijos pasekmės gali būti vertinamos iš savos (vidinės) arba svetimos (išorinės) perspektyvos. Iš savos perspektyvos žvelgiama, kokios patirtys, idėjos, santykiai ir įvykiai lydėjo konversijos procesą ir kaip tai paveikė konvertito asmenį bei jo santykius su aplinkiniais ir ar jis tuo yra patenkintas. Visi paminėti įvertinimai tiesiogiai siejasi su konversijos tikrumu ir verte. Žvelgiant į pasekmes iš svetimos perspektyvos, svarbiausia yra konversijos įvertinimas teologinėje perspektyvoje bei jos pozityvus ir negatyvus poveikis šio konkretaus žmogaus psichinei būklei. Intelektualinė ar teologinė pozicijos, kurių pagrindu vertinama konversija, čia taip pat reikšmingos. Rambo, p. 176.

²⁴ Ten pat.

B. d.